

Statistik och Dataanalys I

Föreläsning 12 - Betingade sannolikheter och Bayes sats

Oskar Gustafsson

Statistiska institutionen
Stockholms universitet

- Betingad sannolikhet
- Lagen om total sannolikhet
- Bayes sats

Betingad sannolikhet

- Betingade sannolikheter använder vi när vi vill svara på frågan: “hur sannolikt är det att A inträffar om jag vet att B inträffar”.
- Vi betecknar denna sannolikhet med $P(A|B)$, där Tecknet $|$ läses 'givet' eller “betingat på”.
- Sannolikheten för att B inträffar **givet att A har inträffat**.
- Några exempel:
  - ▶ Vad är sannolikheten att fotbollslag A vinner matchen **givet att** lag B gör första målet?
  - ▶ Vad är sannolikheten att skolrestaurangen serverar ärtsoppa **givet att** det är torsdag?
  - ▶ Vad är sannolikheten att skolrestaurangen serverar ärtsoppa **givet att** det är tisdag?

Betingad sannolikhet

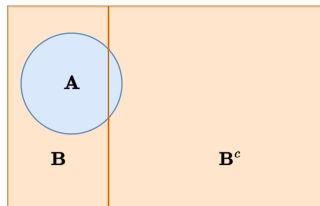
■ Covid:

- ▶ $A = \{\text{positivt hemtest}\}$, $B = \{\text{har covid}\}$.
- ▶ Intresse: $P(B|A) = P(\text{har covid}|\text{positivt hemtest})$

■ Utfallsrummet ges av:

$$S = \{\{A, B\}, \{A^c, B\}, \{A, B^c\}, \{A^c, B^c\}\}.$$

- Sannolikheten för att B inträffar **givet att A har inträffat**.
Dvs sannolikheten att vi observerar $\{A, B\}$, när vi vet att A inträffat

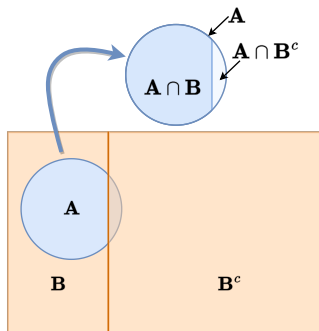

Betingad sannolikhet - världen krymper

■ Betingad sannolikhet

$$P(B|A) = \frac{P(A \cap B)}{P(A)}$$

- **Betinga på A** innebär att blå cirkeln blir **vårt nya utfallsrum**.
- Inget utanför blå cirkeln kan längre inträffa. “ A is the new S ”.

Korstabeller och sannolikheter

Antal

		Gender		
		Female	Male	Total
Pets	Has cats	3412	2388	5800
	Has dogs	3431	3587	7018
	Has both	897	577	1474
	Total	7740	6552	14,292

Snittsannolikheter (Table %)

		Gender		
		Female	Male	Total
Pets	Has cats	23.9%	16.7%	40.6%
	Has dogs	24.0%	25.1%	49.1%
	Has both	6.3%	4.0%	10.3%
	Total	54.2%	45.8%	100%

Betingat på kön (Column %)

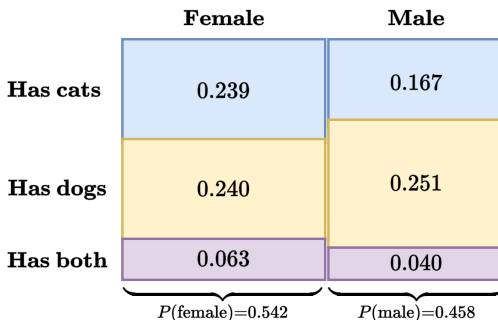
		Gender		
		Female	Male	Total
Pets	Has cats	44.1%	36.4%	40.6%
	Has dogs	44.3%	54.8%	49.1%
	Has both	11.6%	8.8%	10.3%
	Total	100%	100%	100%

Betingat på husdjur (Row %)

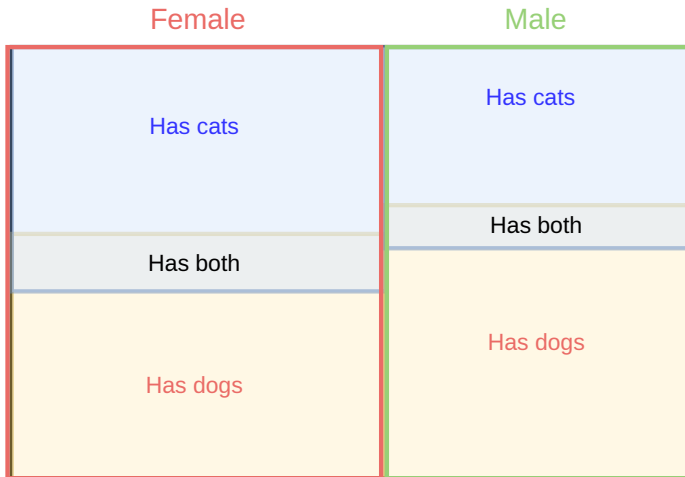
		Gender		
		Female	Male	Total
Pets	Has cats	58.8%	41.2%	100%
	Has dogs	48.9%	51.1%	100%
	Has both	60.9%	39.1%	100%
	Total	54.2%	45.8%	100%

Korstabell och mosaic-plot

		Gender		
		Female	Male	Total
Pets	Has cats	23.9%	16.7%	40.6%
	Has dogs	24.0%	25.1%	49.1%
	Has both	6.3%	4.0%	10.3%
	Total	54.2%	45.8%	100%

Vennndiagram

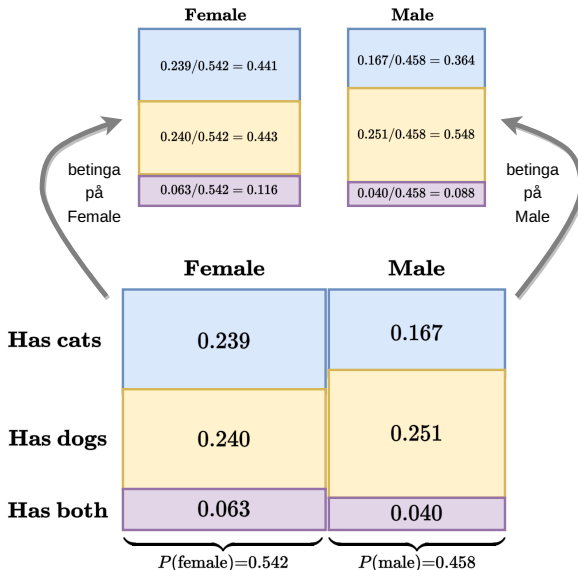

Korstabell och betingad sannolikhet

		Gender		
		Female	Male	Total
Pets	Has cats	44.1%	36.4%	40.6%
	Has dogs	44.3%	54.8%	49.1%
	Has both	11.6%	8.8%	10.3%
	Total	100%	100%	100%

Korstabell och betingad sannolikhet

Allmänna multiplikationsregeln

Allmänna multiplikationsregeln. För händelser A och B

$$P(A \cap B) = P(A)P(B|A)$$

■ Terminologi:

$$\underbrace{P(A \cap B)}_{\text{snittsannolikhet}} = \underbrace{P(A)}_{\text{marginell sannolikhet}} \cdot \underbrace{P(B|A)}_{\text{betingad sannolikhet}}$$

■ A och B är **oberoende händelser** om (och endast om)

$$P(A \cap B) = P(A)P(B)$$

Oberoende händelser - variant.

A och B är oberoende om (och endast om)

$$P(B|A) = P(B)$$

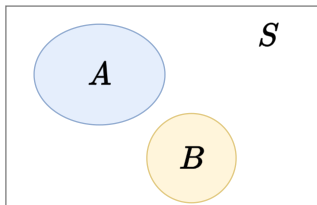
Oberoende händelser

Oberoende händelser - variant.

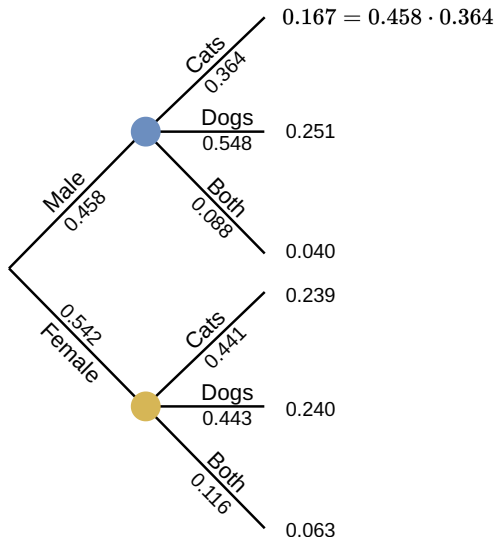
A och B är oberoende om (och endast om)

$$P(B|A) = P(B)$$

- Oberoende händelser - vetskapen om att A har inträffat påverkar inte sannolikheten för B .
- **Oberoende $\neq$ Disjunkta**. Disjunkta händelser kan ju inte inträffa samtidigt!

Betingade sannolikheter bäst i form av träd

Snitt- och marginella sannolikheter bäst i tabell

simultansannolikheter (joint) kön och husdjur

		Gender		Total
		Female	Male	
Pets	Has cats	23.9%	16.7%	40.6%
	Has dogs	24.0%	25.1%	49.1%
	Has both	6.3%	4.0%	10.3%
	Total	54.2%	45.8%	100%

marginalsannolikheter
husdjur

marginalsannolikheter kön

Bayes sats

■ Allmänna multiplikationsregeln

$$P(A \cap B) = P(B|A)P(A) = P(A|B)P(B)$$

■ Betingad sannolikhet

$$P(B|A) = \frac{P(A \cap B)}{P(A)}$$

■ Bayes sats 🤖

$$P(B|A) = \frac{P(A|B)P(B)}{P(A)}$$

■ Bayes vänder betingningar: beräkna $P(B|A)$ från $P(A|B)$.

Känna igen handskrivna siffror

- Förenkling: skilja på enbart 0:or och 1:or

- $A = \{\text{vit pixel i mitten}\}$ och $B = \{\text{siffran är en nolla}\}$

$$P(B|A) = \frac{P(A|B)P(B)}{P(A)}$$

$$P(B) = \frac{\text{antal bilder med nollor}}{\text{totalt antal bilder}}$$

$$P(A) = \frac{\text{antal bilder med vit pixel i mitten}}{\text{totalt antal bilder}}$$

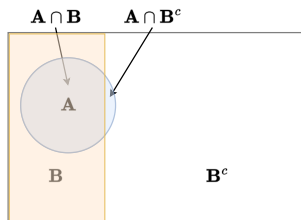
$$P(A|B) = \frac{\text{antal bilder med nolla som också har vit pixel i mitten}}{\text{antal bilder med nollor}}$$

Lagen om total sannolikhet

- Sannolikheten för varje händelse A kan delas upp som:

$$P(A) = P(A \cap B) + P(A \cap B^c)$$

- Allmänna multiplikationsregeln:

$$P(A \cap B) = P(A|B)P(B) \text{ och } P(A \cap B^c) = P(A|B^c)P(B^c)$$

- Lagen om total sannolikhet

$$P(A) = P(A|B)P(B) + P(A|B^c)P(B^c)$$

Bayes sats - via lagen om total sannolikhet

■ Lagen om total sannolikhet

$$P(A) = P(A|B)P(B) + P(A|B^c)P(B^c)$$

■ Bayes sats

$$P(B|A) = \frac{P(A|B)P(B)}{P(A)}$$

■ Bayes sats med lagen om total sannolikhet

$$P(B|A) = \frac{P(A|B)P(B)}{P(A|B)P(B) + P(A|B^c)P(B^c)}$$

Fungerar hemtest för Covid?

■ Bayes sats

$$P(B|A) = \frac{P(A|B)P(B)}{P(A|B)P(B) + P(A|B^c)P(B^c)}$$

- Covid: $A = \{\text{pos}\}$. $B = \{\text{covid}\}$

$$P(\text{covid}|\text{pos}) = \frac{P(\text{pos}|\text{covid})P(\text{covid})}{P(\text{pos}|\text{covid})P(\text{covid}) + P(\text{pos}|\text{inte covid})P(\text{inte covid})}$$

- Notera: $P(\text{neg}|\text{inte covid}) = 1 - P(\text{pos}|\text{inte covid})$.

- **Prevalens:** $P(\text{covid})$ - andel med covid i populationen.
- **Sensitivitet:** $P(\text{pos}|\text{covid})$ - hur **känsligt** är testet för att upptäcka covid?
- **Specificitet:** $P(\text{neg}|\text{inte covid})$ - är testet **specifikt** för covid, eller reagerar det även på annat?

Fungerar hemtest för covid?

antigen test för detektering av Covid-19 är ett CE-certifierat test för självprovtagning som kan indikera pågående infektion av coronavirus. Snabbtest som utförs genom nästopsning i främre näsan. Med hög specificitet på 99,20 % samt hög sensitivitet på 96,77 % Passar för screening av symptomfria individer exempelvis på arbetsplatser.

■ Sensitivitet: $P(\text{pos test} | \text{covid}) = 0.9677$

■ Specificitet: $P(\text{neg test} | \text{inte covid}) = 0.9920$

Bayes sats

Den här widgeten låter dig undersöka hur tillförlitliga hemtest för Covid är genom att beräkna den betingade sannolikheten $P(\text{covid} | \text{positiv test})$ med hjälp av Bayes sats. Du kan också använda widgeten till andra problem, genom att ge händelserna covid och pos andra namn.

Event A:
Event B:

 $P(\text{pos} | \text{cov})$
 $P(\text{not pos} | \text{not cov})$
 $P(\text{cov})$

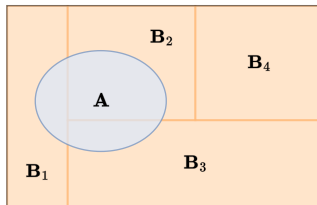
$P(\text{cov} | \text{pos}) = 0.8642$

 Mattias Villani Bayes' theorem for events

 Observable

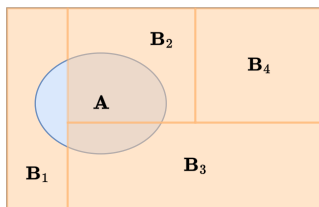
■ Notera dock att vanligtvis är $P(\text{covid} | \text{symptom})$ större än prevalensen $P(\text{covid})$. Man testar sig pga symptom. Se slutet av denna [notebook](#).

Lagen om total sannolikhet - allmän version

$$P(A) = \sum_{j=1}^K P(A|B_j)p(B_j)$$

Bayes sats - allmän version

$$P(B_k|A) = \frac{P(A|B_k)P(B_k)}{\sum_{j=1}^K P(A|B_j)p(B_j)}$$

■ Exempel: handskrivna siffror:

- ▶ $B_0 = \{\text{nolla}\}$, $B_1 = \{\text{etta}\}$, $B_2 = \{\text{tvåa}\}$, ... , $B_9 = \{\text{nia}\}$.
- ▶ $A = \{\text{vit pixel i mitten}\}$

Dessa slides skapades för kursen statistik och dataanalys 1 av Mattias Villani HT 2023, och har modifierats av Oscar Oelrich VT 2024, och Oskar Gustafsson för VT 2025.